

Czesław Miłosz

## ÉRTELEM

– Ha meghalok, meglátom a világ visszáját.  
A másik oldalt, a madár, hegy és naplemente mögött,  
Ami a valódi értelem megfejtésére készlet.  
Mindaz, mi nem egyezett, most egyezik.  
A felfoghatatlannak vélt most felfogható.

– De hogyha a világnak visszája nincs?  
Ha a rigó az ágon nem jelzés, csupán  
Csak rigó az ágon, ha a nap s az éjjel  
Csak váltják egymást, értelmetlenül,  
S nincs más a földön, csak az, ami van?

– Ha így is lenne, megmarad azért  
A szó, mit mulandó nyelv életre keltett,  
S ez rohan, rohan, kitartó követként  
Csillagközi mezőkön, szövődő galaktikákon át,  
Tiltakozik, kiáltozik s üvölt.

---

## MIT SZÁMÍT NEKEM

Mit számít nekem és még ki tudja hánynak,

Hogy továbbra is felkel és lemegy a nap,  
Hó ül a hegyeken, kikerics virít,  
S él az emberiség kutyástul és macskástul?

Mit számít nekem,  
Hogy egy roppant földrengésben Észak-Kalifornia  
Egy része beleroskad a tengerbe,

Hogy mérlegelik a komputerrel kötött házasságok lehetőségét,

Hogy kibernetikus császárság jön létre az egész bolygón,

Vagy hogy a 3000. évben Rómában ünnepélyesen  
Megünneplik a kereszténység negyedik évezredét?

Mit számít nekem – ha országunkban elhallgat a világ zaja,

S hiába hívnak bennünket az „Ősök” szertartásán étellel és itallal.

Nem szólalunk meg, mert nincs nyelvünk, amit az élők értenének.

És elhervadnak a hasztalan virágok, amiket akkor tettek le, mikor már messze jártunk.

**Gömöri György fordításai**

Tass Marianne\*

---

## ARCKÉP

A láthatatlan kötelek,  
a csomópontok remegése  
– ahogy faragott kőlapok  
hullanak rá az elítéltre,

ez már a végső lakoma,  
ez a csontok bizonyossága  
– elérhetetlen tájai,  
ahogy még elmenőben látja.

---

## HIÁNY

A hiány mint az örvény kavargó,  
síkolt, hogy ne rántsón magával,  
síkolt, mert nincsenek hajók,  
a semmi végül úgyis rád vall.

Üres a reggeli asztal,  
síkolt, mert szólni nincs kinek.  
Fortyogó tölcsér kavargó, keringnek  
elérhetetlenül a delfinek.

\* Tass Marianne eddigi publikációi: *Magyarok*, 1947. november; IGEN, Egyetemi antológia, Budapest, 1947; *Élet és Irodalom*, 1982. június 25.

Tózsér Árpád

---

## KONTEXTUÁLIS ETIKA

Policistás a vesém –  
 Kiveséz a betegség-hentes,  
 e talán végső nagy toron –  
 Holisták mindensége ha fájna:  
 részenként oszlom,  
 most ez a szervem (a vesém)  
 van soron.

Elhasználódtam –  
 A kérdés: ki használt el akkor,  
 hogyha isten nincs, s már  
 a szubjektumunk is  
 vitás?  
 Valami távoli nagy cél talán?  
 Ilyenről nem tudok. A csip-csup,  
 befejezetlen résztervek használtak el,  
 mi más!

Sikerült apránként  
 költeni el magamat,  
 fősvény az aranyait.  
 Na és ez hiba?  
 A keresztény könyvelés  
 szerint igen, de  
 majd jóváírja az új könyvelő,  
 a kontextuális etika.

---

## SZOMAK

Damjanich, versben, számomra, egyetlenegyben él,  
 P. Gy.-ében. Bár abban a tábornok éppen meghal,  
 de a költő installálta versbéli halál az életnél élőbb.  
 A hőst a kivégzése pillanatában látjuk, szájában égő  
 szivar, s a vers lábjegyzete szerint spontán defekál,  
 mint minden kivégzett *abban a pillanatban*.

Az én jelen versem Damjanichát nem Damjanichnak  
 hívták, csak mi, kiknek kórtermük közvetlen az elfekvők

szobájába nyílt (mintegy előkészítő tereként amannak), neveztük így a tömött szakálla miatt. Egyébként kicsit mintha T. O., a jeles palicsi költő verseiből lépett volna elő: a lökött Wilhelm s Miskin herceg keveréke volt; 68 előtt ügyvéd és hittérítő, azután kazánfűtő: Isten földalatti aktivistája, s 89-ben bársonyos forradalmár. De akkor (egy éve) már felváltva szidta Gorbacsovot, Havelt s a pápát. Ha jókedve volt, szériákat fingott, s dallamra, mint Montaigne szerzetese vagy Stipan, a *flora boy* egy ugyancsak T. O.-versben. Mondom, úgy félig T. O.-figura volt; mikor elbocsátottak, terveztem is, hogy felhívom a költőt, s megkérem, tegye ő versbe Damjanichunkat, mert ugye zseniálisan fecsegni nem tud akárki, s a mi Damjanichunk zseniális fecsegő volt, a kazán, a kóbor kutyák, a hit s a forradalmak szerkezetének rejtjelmeiről úgy mesélt, hogy tulajdonképpen az életről, halálról s a történelemről értekezett. Mondom, úgy félig T. O.-figura volt. Akkoriban engem főleg az izgatott, hogy melyik szerb vagy horvát hősenékből került vércepp Delimán *szomakjába* (amitől ugye aztán Kumilla elhalálozott), s egyáltalán: mi az a *szomak*. (Pontosan ma sem tudom.) Felhívtam hát telefonon az újvidéki P. Olgát, a szerb–horvát folklór avatott ismerőjét, de egy idegen női hang valahonnan a terek és idők mélységes mélységéből egy virtuális telefon s a valóságos fülem kagylójába azt sóhajtott: „umrla”, azaz meghalt. A sóhajtó talán maga Kumilla volt, így adta tudtomra, hogy hiába nyomozok utána, eltűnt az utolsó tanú, az utolsó nyom is. Ekkor jutott eszembe T. O. mint Adria-szakértő s végső mentiség, hátha tud valamit Adria Syrennája s a középkori délszláv hősök kapcsolatáról. De T. O. sem tudott segíteni, viszont a *szomak* keresett ószerb jelentésétől csak egy ugrás volt neki Somorja (kis város Pozsony mellett) s az ottani romos zsinagógában berendezett kiállítási terem s az éppen benne tanyázó svájci festők („*Peter meg Liliane*”) azúr színei. S a színek és szavak forगतagában teljesen elfeledtem, hogy én a költőnek még Damjanichot is szóba akartam hozni.

Az én Damjanichom sztorija tehát végleg rám maradt. Az utolsó képem a pópaszakállú forradalmárról: már tetőtől talpig sárga, akár egy huszármente, de még szériát próbál fingani. „*Nem megy*”, jelenti szomorúan. Aztán: „*Defekáltam, előlegben a kivégzésemhez.*” Győzelemittasan néz ránk, szájában, szivarként, egy szerb

hősi ének kojtól. – A defekálás után még kapott az égi Haynautól néhány hét haladékot. 2002. nov. 11-én, a Cseh Bársonyos Forradalom 13. évfordulóján végezte ki a májrák.

Rapai Ágnes

---

## KEVEREM-KAVAROM

*„Esetleg: ropogós gyászzenét adunk fel hozzá.”  
(Petri György)*

Mindenütt ő van, bárhova nézek,  
csak Horváth Rozi paprika,  
szárított petrezselyem, babérle-  
vél, kakukkfű, bors és bazsa-  
likom. Olyan furcsa, hogy a holtak  
jutnak eszembe. Ha főzök: Petri.  
Nincs íze a versnek, amióta  
elment. Sápadtan hűl a gulyás. Gyá-  
szosan fonnyad a zöldség, a málna.  
Sóttan a pörkölt. Sóttan a mondat.  
Néha az ember jól bezabálna!

---

## VISSZA!

Karcsi, menjünk vissza ma Szentgyörgyre!  
Úgy unom ezt már! Pesten az ember  
csapkod a dühtől, jól berekedhet,  
mint ahogy én is, lásd, kiabálok!

Mért? Fene tudja! Talán ez a stresszes  
hely! Ott fecskesereg vár, hogy fészkrét  
falra tapassza. Nekem Schubert szól,  
holnap reggel! Majd várom a postást!

Nézem a nyírfát! Karcsi, figyelsz rám?!?  
Hallod?!? Menjünk vissza ma Szentgyörgyre!